

Hindistan'da Müslüman Moplah Halkının İctimai Hayatı ve İngiliz Karşıtı Mücadeleleri

Vedat MERAL¹

Özet

Araplar, henüz Müslüman olmadan evvel deniz ticaretinin yoğun olduğu Hindistan'ın güney sahillerinde yer alan Malabar-Kerala bölgesini sıkça ziyaret etmişler ve burada ticaret kolonileri kurmuşlardır. Arapların bölgedeki yerlilerle evlilikler yoluyla münasebetler kurmaları ise hem burada melez bir toplumun oluşmasına hem de İslam'ın kabulüyle beraber Hindistan Müslümanlarının ilk nüvesini oluşturan ve adına *Moplah* denilen bu halkın teşekkülüne zemin hazırlamıştır. Fakat Portekizli kâşif Vasco da Gama'nın 15. yüzyılın sonunda Kalküta limanına ulaşmasıyla Hindistan'da köleleştirme ve sömürge döneminin başlaması, Moplah halkı üzerinde siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel bağlamda derin tahribatlara yol açmıştır. Sömürge devletlerinin sebep olduğu bu tahribatlara karşı kendi mücadelelerini vermek zorunda bırakılan Moplahlar, Hindistan'ın bağımsızlığını kazandığı 1947 yılına kadar geçen süre zarfında, Hindistan Hilafet Hareketi'nin de tesiriyle toprak ağaları ve özellikle İngilizlere karşı birçok isyana öncülük etmişlerdir. Dolayısıyla bu çalışmada gerek Hindistan gerekse Hint-İslam tarihinin Müslüman Moplahların içtimai hayatı ve sömürge karşıtı eylemleri üzerinden bilimsel bir araştırma ile farklı bir perspektiften incelenmiş olması bu alanda yapılacak benzer çalışmalara da katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Moplahlar, Hindistan Müslümanları, Sömürge, İngilizler, Moplah İsyancıları

The Social Life of the Muslim Moplah People in India and Their Anti-British Struggle

Abstract

Before becoming Muslims, Arabs frequently visited the Malabar-Kerala region on the southern coast of India, where maritime trade was intense, and established trade colonies there. The establishment of relations by the Arabs with the locals in the region through marriages, on the other hand, paved the way for the formation of a hybrid society here and the formation of this Muslim people called Moplah, which formed the first core of Indian Islam with the acceptance of Islam. However, with the Portuguese explorer Vasco da Gama reaching the port of Calcutta at the end of the 15th century, the enslavement and the beginning of the colonial period in India caused deep destructions on the people of Moplah in political, economic, social and cultural context. The Moplahs, who were forced to fight against these destructions caused by the colonial states, led many rebellions against the landlords and especially the British, with the influence of the Indian Caliphate Movement, during the period until 1947 when India gained its independence. As a result, the fact that the social life of Muslim Moplahs in Indo-Islamic groups across India and the taxes of the colonial enemies are examined from a different perspective with a scientific research will also contribute to similar products to be made in this field.

Keywords: Moplahs, Indian Muslims, Colonial, British, Moplah Revolts.

Giriş

Hint, Batı ve özellikle İngiliz kaynaklarının “asiler veya isyancılar” olarak tanımladıkları Moplahlar, Hindistan'ın güney sahillerinde yer alan Kerala-Malabar²

¹ E-posta: vedatmeral2928@outlook.com, ORCID: 0000-0002-8949-163X

bölgesinin yerli kadınları ile çoğunluğu Arap olan yabancı tacirlerin evliliklerinden meydana gelmiş melez bir Müslüman topluluktur. Hindistan'ın güneybatı bölgesinin en baskın topluluğu olan, Kerala eyaletinin ise özellikle kuzey bölgesinde “Malabar Müslümanları” olarak bilinen Moplahlar (Mappilas), sadece bölge nüfusunun önemli bir kısmını kapsamaması sebebiyle değil, aynı zamanda bilinen tarihsel geçmişi ile de günümüz Hindistan tarihinin kayda değer bir bölümünü temsil etmektedir. Kerala eyaletinin kültürünü ve dilini paylaşan bu topluluğu tanımlamak amacıyla Arapça farklı terimler önerilse de Hindistan’da “Moplah” adı kabul görmüş ve bu terim zaman içerisinde Malabar’ın bu yerli Müslüman topluluğunu diğer unsurlardan ayırt edici söylem olarak kullanılmaya başlanmıştır.³

Malayâlam⁴ dilinde “anasının çocuğu” veya “büyük çocuk” anlamlarına gelen Moplah, Mappila kelimesinden türemiştir. İlk defa Malabar bölgesinde zamanla sayıları artmaya başlayan melez Müslüman nesli tanımlamak amacıyla kullanılmaya başlanan Moplah adı, aynı zamanda bu topluluğa karşı bir saygı göstergesi anlamını da taşımıştır.⁵ Bu ad daha sonraları ise Hindistan’ın alt kast sistemi içerisindeki Hindu ve Müslümanları tanımlamak içinde kullanılmıştır.⁶ Sanskrit, Tamil ve Malayâlam dillerinden etkilenen Moplahlar’ın, Güney Arabistan menşeli, kendilerine özgü bir Arapça konuşma dili ve alfabeleri vardır. 25 milyonu aşkın bir nüfusa sahip olan Kerala eyaletinin %19,5’ini oluşturan Moplahlar, bu bölgenin dışında Birmanya, Seylan, Batı Tamil Nad, Güney Karnataka, Malezya, Lakdiy adaları, Körfez ülkeleri ve Pakistan’da yaşamaktadırlar.⁷

İslamiyet henüz Arap yarımadasında yayılmadan önce Arapların, Hindistan’ın güneyi ile yoğun bir ticaret içerisinde olmaları, daha sonraları İslamiyet’in bu bölgede yayılmasında ve Moplah topluluğunun oluşumunda önemli bir etken olmuştur. Bugün Asya kıtasının arazi ve nüfus bakımından Çin’den sonra ikinci en büyük devleti olan Hindistan’a adını verenlerin ise Müslüman Araplar olduğuna dair genel bir kabul vardır. Nitekim bu ad ilk defa İslamiyet’in Hindistan’da yayıldığı Ganj ve Cemne nehirlerinin bulunduğu bölgeye

² Kerala: Hindistan’ın güneybatısındaki eyaletin adıdır. Bu bölge aynı zamanda kaynaklarda “Malabar” olarak da geçmektedir. “Malabar” adı daha çok 17. yüzyılın sonlarında İngilizlerin hâkimiyetiyle birlikte bugünkü Kerala eyaletinin kuzey kısımları için kullanılmaya başlanmıştır. Bkz. Azmi Özcan, “Malabar”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (27), Ankara 2003, s. 465-466.

³ Roland E. Miller, *Mappila Muslims of Kerala: A Study in Islamic Trends*, Hartford Seminary Foundation, Canada 1973, s. 458-459; Ramesh Chandra Majumdar, *The Sepoy Mutiny and The Revolt of 1857*, Oriental Press, Calcutta 1957, s. 26-33; John J. Banninga, “The Moplah Rebellion of 1921”, *The Muslim World*, 1923, s. 379.

⁴ Malayalamca, Hindistan’ın tanınan 22 dilinden bir tanesidir. 35 milyondan fazla insanın konuştuğu Malayalamca; Kerala eyaleti, Puduçeri ve Lakşadvip Adaları bölgelerinin resmi dilidir.

⁵ M. Naeem Qureshi, “Moplahlar”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (30), Ankara 2020, s. 278.

⁶ Hüseyin Günarlan, “Hindistan’da İngilizlere Karşı Ortaya Çıkan İlk İsyân Hareketlerinin Sebepleri”, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (45), Eylül 2019, s. 431.

⁷ Qureshi, “Moplahlar...”, s. 278.

verilmiştir. Hindu racaların Kuzey Hindistan'da Türk hâkimiyetine son vermelerinin ardından Arapların, ilk olarak ticari faaliyetlerde bulunmak üzere Güney'deki Malabar bölgesine gelişlerinin takriben 612 ya da 629 yıllarına dayandığı ifade edilir.⁸ İslamiyet'in, Müslümanlığı kabul eden Araplar vasıtasıyla bölgeye gelişi ise 710-711 yıllarına dayanmaktadır. Bu yıllarda, artık ticaretinde ötesinde bölgeyi ele geçirmek amacıyla hareket eden Müslüman Araplar, Muhammed bin Kasım kumandasındaki kuvvetlerle Sind bölgesini aldıktan sonra Multan'a kadar ulaşmış, ancak buradan daha ileriye gidemedikleri için İslam dininin Hindistan topraklarının tamamına yayılmasında muvaffak olamamıştır.⁹ İslam'ın, Hindistan'ın diğer bölgelerine yayılmasının yolunu ise 10. yüzyılda bölgeye seferler düzenleyen Gazneliler açmış, daha sonra Gazne'ye hâkim olan Gurluların 12. yüzyılın ikinci yarısındaki akınları, İslam dininin Hindistan topraklarının diğer kısımlarına yayılmasında etkili olmuştur. Bu bağlamda sonuç itibarıyla ticaretinde yoğun olmasıyla daha çok Malabar'da etkin olan Müslüman Araplar ise yine bu dönemde Malabar kıyılarında yaşayan yerli halk ile olan temasları sayesinde kendilerine buralardan eşler edinmişler ve yapılan bu evliliklerden dolayı bölgede yeni bir topluluğun oluşumuna zemin hazırlanmıştır.¹⁰

Güney Hindistan'daki ticaret ve evliliklerin dışında İslam'ın kabulü ile birlikte bölgeye giden Müslüman Araplar burada yoğun olarak yaşayan Hindulara İslam'ı tebliğ etmiş, davete uymayanlara karşı fetih amacıyla kılıç zoru kullanmıştır. Hikmet Bayur "Hindistan Tarihi" adlı eserinde Müslümanlığı kabul eden Arapların ele geçirdikleri yerlerde halkı İslam'a davet ettiklerini, bu daveti geri çevirenleri, "Ehl-i Kitap'tan" yani kitap sahiplerinden iseler (Yahudiler ve Hristiyanlar) Cizye'ye (kişisel vergi) bağladıklarını, olmayanları ise öldürdüklerini kaydeder.¹¹ Nitekim adına Moplah denen bu Müslüman topluluğun varoluş sürecini incelediğimizde Müslüman Arapların, bölgede yaşayanlara karşı salt bir baskı çerçevesinde yaklaşmadıklarını, İslam'ı yaymanın yanı sıra önemli derecede ticari ilişki içerisine girdiklerini de belirtmekte fayda var.

Moplahlar'ın Kültürel ve Sosyal Hayatı

Moplahların kökeni ve geleneklerine dair en temel bilgilere, Kerala'nın ilk Müslüman kadısı ve yazarı olan din âlimi Şeyh Ahmed Zainuddin Makhdoom'un 1583 yılında tamamlanan eseri *Tuhfat-ul Mücahidin* adlı eserinde rastlıyoruz. Bu eser Hindistan Müslümanları hakkında yapılan tüm araştırmaların ana kaynağını oluşturmaktadır. Malabar adıyla da bilinen Kerala bölgesine coğrafi yakınlıktan dolayı İslam'dan önce ticaret için gelen

⁸ H. Hilal Şahin, *Hindistan'da Türk Rönesansı Ekber Şah ve Din-i İlahisi*, Selenge Yayınlar, İstanbul 2020, s. 52-54.

⁹ Azmi Özcan, "Türk-İslam Tarihinin Kayıp Sayfası Hindistan", *Derin Tarih*, (19), 2021, s. 17.

¹⁰ R. Nagar, N. Mukherjee, *Early Uprising Against the British and Revolt of 1857*, Delhi 2016, s. 6; William A. Haviland vd., *Kültürel Antropoloji*, (Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu), Kaknüs Yayınları, İstanbul 2008, s. 425; William Logan, *Malabar Manual*, At The Government Press, Madras 1887, s. 116-142.

¹¹ Yusuf Hikmet Bayur, *Hindistan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1987, s. 94.

Journal of Anglo-Turkish Relations Volume 5 Number 1 January 2024

Arapların, hicretten hemen sonra bu defa buraya dini yayma maksadıyla gelmeye başlamaları, adına Moplah denilen bu yeni nesille beraber Hindistan Müslümanlarının ilk nüvesini oluşumuna olanak sağlamıştır. Dolayısıyla buraya ilk gelenler arasında din âlimi Şeyh Ahmed Zainuddin Makhdoom’unda olması, Malabar’da İslam’ın yayılmasına ve Moplah topluluğu aracılığıyla Hindistan Müslümanlarının ilk nüvesinin ortaya çıkışında önemli bir rol oynamıştır. Malabarlılar’ın kendilerine has kültürel bir kimliğe ve hayat tarzına sahip olmalarında hiç kuşkusuz İslamiyet’in burada herhangi bir siyasi ya da askeri engel ile karşılaşmadan yayılması önemli ölçüde etki etmiştir.¹²

Mezhep yönünden Sünnî-Şâfiî olan Müslüman Moplahlara ait 1971 yılında Kerala’da 5350 cami ve 2500 medresesinin bulunduğu kaynaklarda belirtilmektedir. Moplahlar’ın önde gelen dini liderlerine ise “Tangal, Mevlevî, Musliyar, Molla” gibi isimler verilmiştir. Dini eğitim verilen en önemli kurumlarından birinin Ponnani şehrindeki Şeyh Mahdûm Enstitüsü olduğu bilinmektedir. Ayrıca Moplahlar tarafından inşa edilen ilk cami örneklerinin Hint mabetleri ile benzerlik gösterdiği de kaydedilir.¹³

Malabar hakkında bilgiler veren en önemli kaynaklardan biriside İbn Battûta’nın seyahatnamesidir. 14. yüzyılın başlarında Malabar bölgesini dolaşan İbn Battûta, burada yaşayanların önemli bir kısmının yerli Moplahlar olduğunu bazı şehirlerde ise birkaç bin kadar Fars ve Arap asıllı kişilerin yaşadığını aktarır. Aynı dönemlerde Malabar sınırlarında Kannur (Kuzey Malabar bölgesinin en büyük şehri) hâkimi Ali Raca tarafından Arakkal adıyla bir hanedanlık kurulmuş ve ilk bağımsız Müslüman sultanlığı varlık göstermiştir. 20. yüzyıla kadar varlığını koruyan hanedanlığa mensup bazı kişiler, İngilizlere karşı 18. yüzyılda Osmanlılardan destek beklemişlerse de o sırada Osmanlıların, Rusya ile savaş halinde olmaları nedeniyle bekledikleri desteği görememişlerdir.¹⁴ Çoğunluğu Arap kökenli Müslümanlardan oluşan Malabarlı Moplahlar, geçimlerinin önemli bir kısmını buldukları coğrafi konumdan dolayı balıkçılık ve tarımdan elde ediyorlardı.¹⁵ Malabar’ın güney sahillerinde ve çetin dağ yamaçlarında yaşayan bu Müslüman topluluğun geçim kaynağını hem denizde hem de karada temin etmesi onların bulunduğu coğrafya şartlarının buna imkân tanınması kadar atalarından aldıkları ticari tecrübeye sahip olmalarının da sosyal ve ekonomik hayatlarına etkisi olmuştur.

İbn Battuta Hindistan tarihinin her döneminde en yoğun nüfuslu ve tarım faaliyeti yüksek bölgelerinden biri olan Kerala (Malabar) için geniş ekili tarım arazilerinin

---

¹² Ahmet Özel, “Melibârî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (29), Ankara 2004, s. 48-49; Miller, *age*, s. 44-260.

¹³ Qureshi, “Moplahlar...”, s. 278.

¹⁴ Azmi Özcan, *Panislamizm; Osmanlı Devleti, Hindistan Müslümanları ve İngiltere (1877-1924)*, İsam Yayınları, Ankara 2020, s. 34; Logan, *age*, s. 345; Özcan, “Malabar...”, s. 465-466.

¹⁵ Hussain Fida, *Hindistan Matbu’atında Türk Kurtuluş Savaşı ve İnkılabı*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara 2012, s. 21.

Journal of Anglo-Turkish Relations Volume 5 Number 1 January 2024

---

bulunduğunu, burada her insanın etrafı çitle çevrili, ortasında ahşaptan yapılmış evleriyle geniş bahçelere sahip olduklarını yazmıştır. Malabar'ın o dönemki kültürel ve sosyal yapısına ilişkin önemli bilgiler veren İbn Battuta, bölgenin genel özellikleri ve yöre sakinlerinin yaşayış biçimleriyle ilgili ise şu ifadelerle yer vermiştir:

Mulaybar bölgesinde hiçbir Müslüman, gâvur evine girmez; onların kaplarından yemek yemez. Eğer Müslüman tesadüfen gâvur kabından yemek yese çevredeki gâvurlar o kabı derhal paramparça eder yahut Müslümanlara verirler. Bir Müslüman bu bölgede hiç Müslüman evi bulunmayan bir semte girse gâvurlar ona yemek pişirerek muz yaprakları üzerinde servis yaparlar. Üzerine katık eklemeyi de ihmal etmezler. Müslümanın sofrasından artan yemekleri köpekler ve kuşlar yer. Bu yoldaki menzillerin hepsinde Müslüman evleri bulunmaktadır. Müslüman yolcular oralarda konaklamaktadır. Ev sahipleri [hancılar] yolculara yemek hazırlar ve ihtiyaç duyulan her şeyi satarlar. Onlar da olmasa buralara asla Müslüman gelmez. Bahsettiğimiz iki aylık uzun yol boyunca her karış toprak değerlendirilmiş ve işlenmiştir. Bu bölgede kimse hayvana binerek dolaşmaz. At sadece sultanda bulunur. Ben bu güzergâh kadar emniyetli bir yol görmedim. Bir Hindistan cevizi dahi çalınsa hırsız öldürebilirler. Meyveler yere dökülür de kimse eğilip almaz; nihayet ağacın sahibi gelip toplar. Bana anlattıklarına göre bir gün Hindular grup halinde yoldan geçerken içlerinden biri uzanıyor, yerden bir ceviz alıyor. Haberi duyan "hâkim" [bölge emniyet amiri], yere bir kazık çakıp üst tarafının sivriltilmesini emrediyor. Bu sırığa evvela bir tahta levha geçiriliyor sonra da o adam oturtuluyor levhanın üzerine! Sırık adamın karnından girip sırtından çıkıyor! Ve adam günlerce bu halde bırakılıyor ibret olsun diye! Millet seyredip akıllansın diye yol boyunca dikilmiş daha nice kazıklara rastladık. Geceleyin bu yolda gâvurlarla karşılaştığımızda onların bizi görür görmez rahatça geçelim diye kenara çekildiklerine şahit olduk. Müslümanlar burada en üstün durumdadır ama demin de belirttiğimiz gibi kâfirler onlarla yemek yemekte, onları evine sokmamaktadırlar.¹⁶

Malabar'da yaşayanlar, ilk zamanlarda geçimlerini her ne kadar ticaretten elde etmişlerse de bu insanlar zamanla tarım toplumuna dönüştüler. Ancak bölgede tam bir hâkimiyet sağlayan Hindu prensleri ile toprak ağaları haricinde hiçbir yerlinin arazi sahibi olmalarına imkân tanınmıyordu. Henüz sömürge devletlerinin buraya ayak basmadığı sıralarda kast sisteminin en alt seviyesinde bulunan Müslüman ve Hindular "Moplah" olarak adlandırılıyor ve toprağı işlemeleri karşılığında kendilerine pay veriliyordu.¹⁷ Dolayısıyla kast sistemi altında ezilen ve işledikleri topraklardan elde ettikleri mahsulün büyük bir kısmını Hindu prensler ve toprak ağalarına vermek zorunda kalan Malabarlıların gittikçe kötüleşmeye

---

¹⁶ İbn Battuta, *İbn Battuta Seyahatnamesi*, (Çev. A. Sait Aykut), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004, s. 794-796.

¹⁷ Günarslan, "Hindistan'da İngilizlere Karşı Ortaya Çıkan İlk İsyân Hareketlerinin Sebepleri...", s. 431; Nagar ve Mukherjee, *age*, s. 6.

başlayan yaşam koşulları, 16. yüzyıldan itibaren Portekizlilerin bölgeye gelmesiyle beraber daha da bozulmuştur.¹⁸

Portekizlilerin hâkimiyetiyle istikrarsızlığın had safhaya çıktığı bölgede misyonerlik faaliyetlerine girişilmesi ve Hristiyanlaştırma çabalarının artması, Malabar Müslümanlarının huzur ortamına daha da sarstı.¹⁹ Bölgeye sömürge maksadıyla gelen Portekizlilerin ardından diğer sömürgeci devletlerinde ilgisini çeken Malabar'ın, 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Hollandalıların hâkimiyetine geçmesi burada daha uzun süre kalacak olan İngiliz ve Fransızların bu topraklara yerleşmelerinin önünü açtı.²⁰ Bölgenin tek hâkim gücü olma yolundaki mücadelede galip gelen İngilizlere karşı en güçlü direnişi, 18. yüzyılın ikinci yarısında bir dönem Malabar'a da egemen olan sınır komşusu Meysûr Sultanı Haydar Ali Han ve oğlu Tîpû Sultan gösterdi. 1792 yılından başlayarak Malabar'a hâkim olan İngilizlerin bölgede uyguladığı sömürge politikaları nedeniyle Malabar Müslümanları ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal alanlarda diğer toplulukların gerisinde kaldı.²¹ İlk olarak ekonomik açıdan iyice fakirleştirilen ve refahı bozulan Moplahlar'ın daha sonraları kültür ve inançlarına da karışılmaya başlanması onlar için artık bir isyanı kaçınılmaz hale getirdi.

İngiliz Doğu Hindistan Şirketi ve Moplahlar'ın İlk İsyanları

Hindistan ve Uzakdoğu'nun zengin baharat ticaretini tekelinde bulduran İspanya ve Portekiz ile rekabetini geliştirmek isteyen İngiliz tüccarlar, İngiltere Krallığı'ndan aldıkları beratla 31 Aralık 1600'de İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'ni kurdu. Böylece 17. yüzyılın hemen başında İngiliz kraliyeti adına Hindistan'a ticari faaliyette bulunmak maksadıyla gelen İngiliz Doğu Hindistan Şirketi (East Indian Company), zaman içerisinde İngiliz sömürgeciliğinin Asya'daki temsilcisi haline geldi.²² Fakat bu ekonomik sömürme zamanla işgale dönüştü ve 250 yıl gibi uzun bir zaman dilimi içinde doğunun en zengin ülkesi olan Hindistan'dan geriye artık halkı tamamen fakirleşmiş bir ülke kaldı. Kendi gücünü Hindistan topraklarında hissettirmek isteyen İngiliz Doğu Hindistan Şirketi, İngiliz askerlerinden kurulu bir orduya sahip olmadığından yüz binlerce paralı askerden oluşan üç büyük ordu meydana getirdi.²³ Şirketin Hindistan'a geldiği sıralarda geniş bir coğrafyaya sahip olan bu ülke

¹⁸ Mehmet Özay, "Hindistan Raporu; Tarihî ve Siyasi Değişim Süreçleri ve Hindistan Müslümanları", *İnsamer*, İstanbul 2021, s. 11-47; Özcan, "Türk-İslam Tarihinin Kayıp Sayfası Hindistan...", s. 20.

¹⁹ Türkkaya Ataöv, *Keşmir, Hindistan ve Komşuları*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014, s. 27-38.

²⁰ Suat Vural, *Hindistan'da İngiliz Yönetimi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi, Malatya 2006, s. 57; Özcan, "Türk-İslam Tarihinin Kayıp Sayfası Hindistan...", s. 20.

²¹ Berna Korucu Üçüncü, "II. Abdülhamid ve Bopal Nevvabları", *İran ve Turan Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2(3), Kış 2019, s. 79; Özcan, "Malabar...", s. 465-466; Qureshi, "Moplahlar...", s. 78.

²² Azmi Özcan, "İngiliz Doğu Hindistan Şirketi", TDV İslam Ansiklopedisi, (22), İstanbul 200, s. 294-295; Fida, *agt*, s. 53.

²³ Günarslan, "Hindistan'da İngilizlere Karşı Ortaya Çıkan İlk İsyen Hareketlerinin Sebepleri...", s. 418; Özcan, "İngiliz Doğu Hindistan Şirketi...", s. 294-295

Journal of Anglo-Turkish Relations Volume 5 Number 1 January 2024

---

topraklarında birbirinden farklı krallık ve prenslik olması, dolayısıyla merkezi bir yönetimin olmaması İngilizlerin işgal politikalarını hayata geçirmede büyük kolaylıklar sağlamıştır.²⁴ Her ne kadar ilk başlarda bu şirketin amacı, karşılıklı kazanma esasına dayalı şekilde ticari faaliyetlerle devam etmiş olsa da ülkedeki merkezi otorite boşluğunu fırsat bilen İngilizlerin, Hindistan'ı topyekûn sömürge haline getirme isteği, işgal sürecinin başlamasında ki en önemli etken olmuştur.

İngilizlerin Malabar'a egemen olmasıyla kast sistemi altında ezilen Moplahlar için artık vaziyet daha da kötü bir hal aldı. Zira onlar daha da geçinemeyecek duruma düşürülmüş ve dini yaşamlarına da müdahale edilmeye başlanmıştı. Maddi ve manevi yönden tüm bu olup bitenler Moplahlar'ın İngilizlere karşı nefret duygularını daha da derinleştirdi.²⁵ Bölgedeki tüm bu gelişmeler Moplahları, İngiliz ile Hindu toprak ağalarına karşı isyanlara sevk etti ve 1835-1854 yılları arasında toplamda 22 kez kendi refah ve özgürlükleri için başkaldırmalarına neden oldu. Müslüman Moplahlar, bu isyanlar sırasında İngilizler tarafından öldürülenlerin şehit olduklarına inanıyorlardı. 1857 yılında İngilizlere karşı gerçekleştirilen büyük isyana kadar ülkedeki otorite boşluğu, farklı krallık, hanedanlık ya da prensliklerin hüküm sürdüğü Hindistan coğrafyasında henüz ulus bilincinin oluşmaması ortaya çıkan tüm isyanların mahalli düzeyde kalmasına sebep oldu. Bu nedenle 1835 yılında Güney Hindistan'ın Malabar bölgesinde yaşayan Müslüman Moplahlar'ın İngiliz ve Hindu toprak ağalarına karşı başlattıkları bu ilk isyanlar, özgürlüklerine giden yolda her ne kadar etkili olduysa da sonuçsuz kaldı. 1836-1854 yılları arasında baş gösteren bu isyanların temelinde tamamen ekonomik nedenlerin olduğunu söylemekte yarar var. Zira uzun bir süre sömürgeci devletlerin tekelinde kalan ve en son İngilizlerin eline geçen Malabar'da, Hindistan Genel Valisi Lord Dalhousie'nin göreve gelmesine kadar inanç kısıtlamasının olmadığı çeşitli kaynaklarda ifade edilmiştir. İngilizlerin bölgede ekonomik açıdan uyguladığı ağır politikalar altında ezilen Moplahları başkaldırmaya iten ve asıl kanlı eylemlerin gerçekleşmesine sebep ise kuşkusuz Müslüman ve Hinduların inanç özgürlüklerine müdahale edilmeye başlanması olmuştur.²⁶

1857'ye kadar farklı bölgelerde özellikle Vahhabilerin başını çektiği isyan girişimlerinin bir netice doğurmaması Hindu ve Müslümanların birlikte hareket ederek ilk defa ulus bilinci içinde büyük bir isyana kalkışmasının önünü açtı.²⁷ Çünkü her iki dini kesimin ortak noktası da halkın tamamen fakirleşmesi idi. Ancak zaman içerisinde fakirleşmenin de ötesinde inanç sistemlerine de müdahalede bulunulmaya başlanması hem

---

²⁴ Dharma Kumar, *The Cambridge Economic History Of India (1757-1970)*, Cambridge University Press, Cambridge 2008, s. 250; John Zubrzycki, *Kısa Hindistan Tarihi*, (Çev. Zeynep Demir), Say Yayınları, Ankara 2023, s. 157; Taha İ. Özel, *İngiliz Doğu Hindistan Şirketi*, Vadi Yayınları, İstanbul 2021, s. 241-266.

²⁵ Nagar ve Mukherjee, *age*, s. 6.

²⁶ Günarslan, "Hindistan'da İngilizlere Karşı Ortaya Çıkan İlk İsyân Hareketlerinin Sebepleri...", s. 431; Qureshi, "Moplahlar...", s. 78.

²⁷ Nagar ve Mukherjee, *age*, s. 6.

Müslüman hem de Hindu dini liderlerin İngilizlere karşı halkı ortak şekilde savaşımaya çağırmasında etkili oldu. Nitekim sadece Müslümanların değil aynı zamanda Hindularında gelenek ve inançlarına karışılması bölge halkı tarafından tepkiyle karşılanıyordu. Özellikle Vali Dalhousie'nin birtakım Hindu geleneklerini yasaklaması ve İngilizlerin asimile politikası izlemesi gibi adımlar Moplahlar nazarında, Hristiyanlaştırılmak istendiklerine olan inancı daha da kuvvetlendiriyordu.²⁸

1857'deki büyük Hint İsyanı'na kadar Moplahlar'ın, Malabar'da kendi hak arayışları ve köleliğin ortadan kalkması için başlattıkları isyanların ilki 1836 yılında meydana geldi. Malabar'ın 1792'de İngilizlere teslim edilmesinden ve sürgün edilen Namboodiri Brahminleri ile Nayarların geri dönmelerinden sonra hükümetin "toprak sahipliği" haklarını yeniden düzenleyerek kabul etmesi ilk çatışmanın fitilini ateşlemiş oldu. Bu isyana Hindularında destek vermesiyle sayıları artan Moplahlar, alt kastta köle işçi statüsünden çıkıp daha iyi bir sosyal statü kazanmayı umdular.²⁹ Ancak İngilizler, jenmileri (toprak sahibi) arazinin mutlak sahipleri olarak tanıyarak onlara kiracılarını istedikleri zaman tahliye etme hakkı verdi. Mahkemeler ve hukuk memurları da jenmileri destekledi. Böylece gelir yetkilileriyle hukuk mahkemesinin ve polislin desteğini alan jenmiler, alt sınıflarda yer alan köylü Moplahlar üzerindeki kontrollerini ve taleplerini sıkılaştırmaya başladılar. Git gide artan bu baskılar neticesinde Moplahlar için artık isyan etmekten başka bir seçenek kalmamıştı. Rajinder Nagar'ın, çiftçilerin hareketleri ve kırsal sosyoloji konusunda uzmanlaşmış Hintli bir sosyolog olan Dhanagare'den aktardığına göre, ilk isyan 1836'da meydana geldi ve 1836-1854 döneminde 22 ayaklanma yaşandı. 1841 ve 1849'daki isyanların boyutu ise oldukça ciddiydi. 1836'dan 1854'e kadar olan ayaklanmaların ilk aşaması 22 isyana tanık oldu. Ekonomik sebeplerin dışındaki isyanlar silsilesi ise genel olarak dinsel argümanlara sahipti. İnananlar, yani Müslüman Moplahlar bu isyanlar esnasında doğrudan cennete gidecekleri inancıyla hayatlarını feda ettiler. İsyanın ikinci aşaması ise 1882-1885 tarihleri arasında, farklı zaman dilimlerinde meydana gelmişti.³⁰

Moplah isyanlarını bir *Köylü Hareketi* olarak da nitelendiren bazı tarihçiler, yukarıda vurguladığımız gibi bu kıyıların ilk başta tamamen ekonomik nedenlerden meydana geldiğini ısrarla belirtmiştir. İngilizlere karşı girişilen 1857'deki büyük *Hint İsyanına* kadar Malabar'da olduğu gibi diğer yerlerde de ortaya çıkan başkaldırıları sonuçsuz kaldı. Ancak bu

²⁸ Günarslan, "Hindistan'da İngilizlere Karşı Ortaya Çıkan İlk İsyan Hareketlerinin Sebepleri...", s. 431-432.

²⁹ Simon James Bytheway, "The Moplah Rebellion Reconsidered: Islamic Insurrection in Southern India, 1921-1922", *Journal of International Studies*, 6(1), 2020, s. 38; Logan, *age*, s. 150; Nagar ve Mukherjee, *age*, s. 7-8.

³⁰ Conrad Wood, "The Moplah Outbreaks: A Discussion Contribution", *The Journal of Asian Studies*, 2(36), 2011, s. 394-395; Burton Stein, *Hindistan Tarihi*, İnkılap Kitapevi, (Çev. Müfit Günay), İstanbul 2021, s. 283; Nagar ve Mukherjee, *age*, s. 7-8; Ataöv, *age*, s. 37-38.

bölgesel başkaldırıları, daha sonraki büyük isyana kadar geçen süre zarfında Hindistan'da ulusal bilincin gelişerek ön plana çıkarılmasına katkı sağlamıştır. 1857'den sonra ekonomik, siyasi ve sosyolojik sorunların giderilemediği, aksine daha da derinleştiği Malabar'da çözümünü İngilizlere ve Hindu toprak ağalarına karşı yeni bir isyanda gören Sünni Müslüman Moplahlar, 1921 Ağustos'ta başlayıp Hindistan'ın bağımsızlığını kazandığı 1947'ye kadar etkisi sürecek olan yeni isyanlar silsilesini başlattılar.³¹

1921-1922 Moplah İsyanı

Malabar'ın yerlileri olan Müslüman Moplahlar'ın özgürlük hareketi, 1835'ten 1947'ye kadar toplamda otuz beş ayrı isyanın yaşandığı uzun süren bir zaman dilimini kapsamıştır. Moplahlar'ı bu isyanlara teşvik eden ekonomik ve sosyal geçmişlerine bakıldığında oldukça karışık ve çok yönlü olduğu görülmektedir. Öteden beri Hindistan'daki sömürgeci İngiliz hükümetine ve Hindu toprak sahiplerine karşı tedirgin olan Moplahlar'ın şikâyet ettikleri durumların başında; herhangi bir teminat güvencesine sahip olmamaları, işledikleri topraklar için ödedikleri yüksek kiralamarlar ve ev sahiplerinin ekonomik baskıları gelmiştir. 19. yüzyılda, toprak sahiplerinin baskısına karşı gösterilen direnişlere göre 1921'de patlak veren isyan ise tamamen farklı bir boyuttaydı.

Yüksek kasttaki büyük ev sahiplerinin kiracıları konumundaki Moplahlar, geçimlerini küçük tarımcılar olarak bu ev sahiplerinin topraklarını işleyerek kazandılar. Onlar fakir olmalarına rağmen Tiyarlar gibi kendi kökenlerinin bir diğer kolu olan Nayarların savaşı geleneklerini takip ettiler ve böylece buldukları bölgede ün kazandılar. Malabar'da egemen olan İngilizler, Hindu toprak sahipleri ile iş birliği yaparak toprakların işletilmesi için Moplahlar'dan istifade etti. Ancak bu istifade şekli zamanla onlara karşı uzun yıllar sürecek olan baskılara dönüştü. Tüm bu baskılar ise Moplahlar'ın 1921'de başlayacak olan büyük isyanından önce 1835'ten bu tarihe kadar devam eden daha sonrasında ise Hindistan'ın bağımsızlığını elde ettiği 1947 yılına kadar sürecek olan irili ufaklı çeşitli ayaklanmalar gerçekleştirmelerine neden oldu.³²

Ağustos 1921'in sonlarında Bombay'ın güneyinde Malabar kıyılarının çetin dağlarında yaşamakta olan ve sayıları bir milyonu bulan Müslüman Moplahlar'ın bazı ileri gelenlerinin hükümet tarafından yakalatılmasına teşebbüs edilmesi üzerine ayaklanan Moplahlar, bir takım İngiliz'i ve kendilerine katılmayan bazı Hinduları öldürdüler.³³ Ağustos 1921'de ise Moplah halkı, İngiliz sömürge yönetimine karşı açık bir isyan başlattı ve altı ay boyunca Madras

³¹ Mohammad Sadiq, *Türk Devrimi ve Hindistan Özgürlük Hareketi*, Türk Tarih Kurumu, (Çev. Funda Keskin Ata), Ankara 2018, s. 4-5; Hüseyin Günarslan, "1857 Hint İsyanı: Kanpur Katliamı ve Lucknow Mücadelesi", *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 3(1), 2019, s. 91; Özcan, "Türk-İslam Tarihinin Kayıp Sayfası Hindistan...", s. 20.

³² Banninga, *agm*, s. 379; Bytheway, *agm*, s. 38.

³³ Bayur, *age*, s. 547.

Başkanlığı'ndaki Malabar bölgesinin iki bin mil karelik bölümünü kontrol etti. Moplahlar'ın gerilla savaş stratejisi izlemeleri isyanın altı ay daha uzamasına yol açtı. Bu ayaklanmaların en şiddetlisi, Osmanlı halifesini destekleyen "Hindistan Hilâfet Hareketi'nin" öncülüğünde gerçekleştirildi.³⁴ Bu durum 1921-22'deki Moplah isyanını, Hindistan'ın İngiliz sömürge yönetimi dönemindeki en önemli ayaklanmalardan biri haline getirdi.

Yirminci yüzyılın başlarında meydana gelen Malabar olayları, Malabar'daki önceki bir buçuk yüzyıl İngiliz sömürcülüğünün pratikleriyle bütünleştiğinde, 1921-22'deki Moplah isyanı, Moplahlar'ın sosyal durumlarından ve sömürge yönetiminden hoşnutsuzluğunun doruk noktası olarak görülebilir. 1921'in ikinci yarısında, güney Malabar'ın Moplah köylülüğü arasındaki hoşnutsuzluk yoğunlaşıyordu. Moplahlar'ın durumu pek çok açıdan on sekizinci yüzyıldakine benziyordu, ancak küresel savaş, savaş sonrası ekonomik krizler ve Hilafet Hareketi olmak üzere iki yeni unsur çok önemliydi. Ekonomik cephede, 1918-1921 savaş sonrası Avrupa'daki yapay talebin neden olduğu dört yıllık sürekli fiyat artışları, Moplah köylülüğünün ekonomik konumunu daha da aşırdı. Moplah köylülerinin çaresizliği, güney Malabar'daki hemen hemen tüm Moplahlar'ın toprak üzerinde tanınan mülkiyet haklarına sahip olmaması ve dolayısıyla tahliye veya kira artışlarına karşı hiçbir korumalarının sağlanmaması gerçeğiyle daha da arttı. Böylesi korkunç ekonomik koşulların ortasında, İngilizlerin tehdidine karşı korunmak ve Osmanlı halifeliğini desteklemek için kurulan Hilafet Hareketi, Moplah topluluğunun mevcut dini ağının üzerine kolayca kendini koyabildi. Gerçekten de Hilafet örgütü, gerilim arttıkça Moplahlar'ın hoşnutsuzluğunu İngiliz yetkililere yöneltmeyi başardı.³⁵ Zaten ekonomik buhranlar yaşayan ve bu duruma bir çözüm yolu arayan Moplahlar'ın, İngilizlere karşı kıskırılması noktasında özellikle dönemin önde gelen Hindistan'ın kurucu lideri Mahatma Gandhi tarafından dini duygularında aşındırılarak bu başkaldırlara bir zemin oluşturulması, onlar için yeni ve daha geniş çaplı isyana başlamalarında etkili oldu. Şüphesiz bu etki, Hindistan'daki diğer Müslüman toplulukların "Hilafet Hareketi" adı altında birleşmesinden ve Moplahların'da bu güce ortak olma isteklerinden ileri gelmiştir. Hareketin fiilen başlamasıyla beraber İngilizlerden kurtuluşu, bu gücün bir parçası olmakta gören Müslüman Moplahlar'ın, 1921-22'de meydana getirdikleri isyanlar Malabar'da kendilerine ait özerk bir yönetim kurma arzusunu boşa çıkardıysa da Hindistan'ın topyekûn bağımsızlığına giden yolda önemli bir ivme kaydetmesinin önünü açtı.³⁶

1921-22 Moplah isyanını tetikleyen bir başka önemli etken ise 20 Ağustos 1921 Cumartesi gününün erken saatlerinde başlayan Tirurangadi'deki olaylar oldu. Halkın

³⁴ M. Naem Qureshi, "Hindistan Hilafet Hareketi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, (18), İstanbul 1998, s. 109-111; Salim Cönce, "Türk İstiklal Savaşı ve Hindistan Müslümanları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 13(37), 1997, 84; Qureshi, "Moplahlar...", s. 278.

³⁵ Bytheway, *agm*, s. 39.

³⁶ Zubtzycki, *age*, 213-214.

huzursuzluğunu kontrol altına alma girişimlerinde hüsrana uğrayan ve baskınlar düzenleyemeyen veya Hilafetçileri tutuklayamayan yerel yetkililer, Madras Hükümeti'nin sömürge yönetiminden askeri yardım istedi. Böylece, Madras Hükümeti, kararlı bir darbenin Moplah ayaklanmasını etkisiz hale getirebileceğine inanarak, Tirurangadi'deki baskınları kolaylaştırmak için askeri bir birlik oluşturulmasını onayladı. Tirurangadi baskınlarının ilk aşamaları olaysız geçti. Yüz özel polis ve yetmiş dokuz İngiliz askeri, birkaç lideri evlerinde yakalayıp tutukladı. Ancak önde gelen Moplah Hilafetçilerinden Ali Musliyar, yetkililerden kaçmayı başardı ve Tirurangadi camisinin kuşatma altında olduğunu ileri sürerek çevredeki kasabalara yardım isteyen mesajlar gönderdi. Musliyar ve Tirurangadi camisine verilen destek öyle büyüktü ki, yirminci günün erken saatlerinde İngiliz birlikleri ve özel polis, halkın direnişi tarafından ezilme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Tanur'da sabah saat yedi sularında davul sesleriyle Müslümanlar camiye çağırıldı. Müslümanlar, cami içine girdikten sonra, yerel bir Hilafetçi, Musliyar ve onun arkadaşı olan Kunhi Kadir ile içeridekilere hitap ettiler. Kadir, Tirurangadi'de Bölge Yargıç ve hükümet birliklerini öldürüp, devlet dairelerini yakıp, demiryolu ve telgraf hatlarını tahrip ederek İngiliz racasını kovmanın ve bir "Hilafet Hükümeti" kurmanın zamanının geldiğini ilan etti. Kadir, daha sonra coşkulu bir destekle Tanur'da yaklaşık iki veya üç bin kadar Moplah'tan oluşan bir grubu Tirurangadi'ye götürdü. İngilizlerin Tirurangadi'den çekilmesiyle birlikte, Güney Malabar'daki hükümet güçleri neredeyse yalnızca Kalküta'ya konuşlandırıldı. Güney Malabar boyunca hükümet binaları yakıldı ve demiryolları sabote edildi. Parapanangadi, Tanur ve Tirurangadi, belki de bu tür eylemlerin ilk yerleriydi. Bununla birlikte, Musliyar'ın Tirurangadi baskınına ve Tirurangadi camisine yönelik sözde saldırıya ilişkin mesajının yayılmasına, Malabar'ın güneyindeki isyan eylemleri eşlik etti.³⁷ Buradan anlaşıldığına göre Müslüman Moplahlar, önde gelen Hilafet liderlerinin ardına takılarak kurulması planlanan "Hilafet Hükümeti" sayesinde hem ekonomik hem de dini özgürlüklerine kavuşacaklarını umut ediyor ve kendilerine vaat edilenlerden dolayı isyana girişmekten çekinmiyordu.

Arap ve Hint menşeli insanlardan oluşan Moplahlar, Ali Musliyar gibi Moplah Hilafet liderlerinin sert ve coşkulu konuşmalarıyla ani dini heyecan dalgalarına kapılıyorlardı. Hilâfet Konferansı'nın Temmuz kararı ve Moplahlar'ın Hilafet çatısı altında "öz-yönetim" istekleri 1921-22 isyanını daha da ateşledi. Bölge yönetimi felç edilir edilmez Moplahlar "öz-yönetim" ilân ettiler. Moplah liderlerinden Ali Musliyar, raca ilân edilerek Hilâfet bayrakları dalgalandırıldı. Ernad ve Walluvanad'da Hilâfet krallıkları ilân edildi.³⁸ Ancak Ernad ve Walluvanad'ın doğu bölgelerindeki "Hilafet Hükümeti" kurma girişimleri, İngiliz güçlerinin muazzam baskısı altında kaldı.

³⁷ Robert L. Hardgrave, "The Mappilla Rebellion, 1921: Peasant Revolt in Malabar", *Modern Asian Studies*, 11(1), 2008, s. 72-81; Bytheway, *agm*, s. 39-40.

³⁸ Vural, *agt*, s. 18.

Journal of Anglo-Turkish Relations Volume 5 Number 1 January 2024

---

26 Ağustos 1921'de bölgeye bir harekât gerçekleştiren İngilizler üç ila dört yüz kadar Moplah'ı öldürdü. 25 Ekim'de ise Kerala'daki Melmuri Kasabası'na baskın düzenleyen İngiliz birlikleri, burada tam bir katliam örneği sergileyerek evlerinde alıkoydukları insanları sürükleyip dışarı çıkardı ve 246 kişiyi vurarak infaz etti. Böylece Kasım ayına kadar, İngiliz kuvvetleri doğu Ernad'ın büyük bölümünü yeniden ele geçirdi. İnisiyatifi yeniden kazanmak ve belki de morali korumak için Moplahlar'ın önemli bölgesel liderlerinden olan Chembrasserı Tannal ve Variyamkunnath Kunhahammad Hacı, Moplah isyanının son umutsuz savaşını organize etti. Peygamber'in vefatının yıl dönümü olduğu söylenen 14 Kasım sabahı, iki bin isyancı Pandikkad'da İngilizlere ait ordu kampına saldırdı. Bıçaklar ve bir düzine kadar silahla donanmış Moplah kuvveti, kampa öfkeyle hücum etti. Bunların arasından elli altı kişi kampa girmeyi başardı, ancak hepsi öldürüldü. Bu son saldırılarda 178 Moplah öldürülürken buna karşılık, çatışmada sadece dört İngiliz askeri hayatını kaybetti. Pandikkad'daki yenilginin ardından Tannal, Hacı ve diğer Moplah liderlerinin güçleri yavaş yavaş parçalanmaya başladı. Birlikler tarafından takip edilen ve umutsuzca yiyecek ve mühimmat arayan Moplah isyancıları, artık büyük ölçekli iş birliği düşüncesini aklından geçiremezdi. Doğu Ernad'da ise bir Moplah grubu, isyanı Arikkod'a ve daha kuzeyde Tamarasherı'nin saçaklarına kadar genişletmekten sorumluydu. Sürekli askeri baskı, bazı isyancıları Beypore Nehri'nin kuzeyine çekilmeye zorlarken, giderek artan sayıda isyancı, İngiliz birliklerine teslim oluyordu. Tüm bu çözümler sonucunda Moplahlar'ın bölgesel liderlerinden Tannal, Aralık ortasına kadar teslim oldu ve 7 Ocak 1922'de ise bir başka bölgenin Moplah lideri olan Hacı yakalandı.³⁹

İsyana karşı sert bir tutum sergileyen sömürge hükümeti bölgeye koloni birliklerini göndererek sıkıyönetim ilan etti. 1921-22 isyanın ana sebebini oluşturan toprak paylaşımındaki haksızlıkların önüne geçilmesi gibi Moplahlar'ın ekonomik ve sosyal durumlarının iyileştirilmesine yönelik bütün taleplerini görmezlikten gelen İngilizler, bu olayları yalnızca dinî fanatizm şeklinde değerlendirerek şiddetli bir şekilde bastırdılar.⁴⁰ İsyanı bastırma sırasında meydana gelen trajik olaylardan biride "Moplah treni (veya vagonu) trajedisi" olarak bilinen hadisenin vuku bulması oldu. 19 Kasım 1921'de, 122 Moplah mahkûmu Kerala'daki Tirur Kasabası'nda bir yük vagonuna bindirildi ve mühürlenmiş penceresiz vagon Coimbatore ve Bellary hapisanelerine götürülmek üzere su ve yiyecek almadan yola çıktı. Yolda mahkûmların hava için yalvaran çığlıkları gardiyanlar tarafından dikkate alınmadı. Coimbatore'de vagon açıldığında, altmış dört mahkûmun boğularak öldüğü tespit edildi. Daha sonraki araştırmalar, bir hava deliğinin boyayla kapatıldığını ve bir doktorun arabayı insan taşımaya uygun olmadığını beyan etmesine rağmen Moplah mahkûmlarını taşıdığını ortaya çıkardı. Bugün Tirur'daki "trajedi" için beceriksiz bir betonarme anıt, bitişik salondaki büyük ahşap levhalar ve kurbanlar için iki toplu mezar,

---

³⁹ Wood, *agm*, s. 396; Bytheway, *agm*, s. 41.

⁴⁰ Qureshi, "Moplahlar...", s. 278.

Journal of Anglo-Turkish Relations Volume 5 Number 1 January 2024

Moplah isyanının en somut hatırlatıcılarıdır. Bu hadisenin duyulması üzerine ulusal ve uluslararası kınama mesajları yayımlandı.⁴¹

Yaşanan bu trajedi dünya basınında da geniş yer buldu. Amerika’da yayımlanan ve ünü dünyaya yayılan *New York Times Gazetesi*, 1921 yılının 22 Kasım’ında çıkan sayısında, “Hindistan’da 100 Moplah Mahkûmundan 64’ü Trende Kapalı Bir Arabada Boğuldu” başlığıyla bu trajediyi okurlarına aktardı. Haberin içeriğinde ise şu ifadelerle yer verilmiştir, “*Madras'tan The Daily Mail'e yapılan bir gönderiye göre, 100 Moplah mahkûmundan altmış dördü Hindistan'ın Madras Başkanlığı'ndaki Tirur'dan Bellary'ye kapalı bir demiryolu vagonuyla nakledilirken boğularak öldü.*”⁴²

Neticede Moplahlar bu isyanlar sırasında on bine yakın kayıp verdiler. Andaman adalarına sürgüne gönderilenler hariç mahkûm edilenlerin sayısı da 7900’dür. Ayaklanma sonuç itibarıyla Moplahlar’ın kaderini büyük ölçüde değiştirmiş ve güçlerinin tamamen zayıflamasına yol açmıştır. İçinde buldukları olumsuz şartlardan kurtulmak için önceleri cihat yolunu seçen Moplahlar daha sonra aşamalı olarak siyasete atılmış ve zamanla Hindistan Müslümanları Birliği (All India Muslim League) etrafında toplanmışlardır. Halkın büyük çoğunluğunun desteklediği yeni bir stratejiyle cihat anlayışı yerini Hindistan’ın özgürlüğünü hedefleyen barışçı arayışlara bırakmıştır. Bağımsız bir millî devlet kurma arzusunu dile getirmeyen Moplahlar, Güney Malabar’da Müslümanların çoğunluğunu oluşturduğu *Moplastan* adıyla bağımsız bir eyalet kurulmasını istemiş ve Pakistan hareketini desteklemişlerdir. Fakat 1947 Haziran’ında Madras Legislative Assembly’ye verilen bu yöndeki teklif Pencap ve Bengal’in bölünmesi de gündemde olduğu halde kabul edilmemiş ve *Moplastan* hedefine ulaşılamamıştır. Ağustos ayında gerçekleşen Hindistan’ın parçalanmasıyla birlikte Moplahlar’ın çoğunluğu Hindistan yönetiminde kalmış ve yaşadıkları bölgede Kerala eyaleti kurulmuştur (1956).⁴³

Hükümetin aksine Moplah isyanının asıl yükünü, nüfusun çoğunluğunu teşkil eden Hinduların çektiğine dair ileri sürülen görüşlere Türkiye’den de kimi araştırmacıların katılması Malabar’da yaşananların tam olarak anlaşılamadığını açıkça ortaya koymaktadır. Öyle ki söz konusu bu isyanların; “*Tapınaklara saldırılar, din değiştirmeye zorlamalar, yağmalamalar, kadınlara çirkin tecavüzler, kundaklama ve yıkımlarla devam ettiği ve bu nedenle dini fanatizmin 1921-1922’deki Moplah isyanının temel unsuru haline geldiği*”⁴⁴ şeklinde gerçeklerden tamamen uzak bir yaklaşımla ele alınması derinlemesine bir araştırma

⁴¹ M. R. Manmathan, "Temple as the Site of Struggle: Social Reform, Religious Symbols and the Politics of Nationalism in Kerala", *Advances in Historical Studies*, 2(2), ss. 57-58; Bytheway, *agm*, s. 43.

⁴² Tribune, C., “64 of 100 Moplah Prisoners Drowned in A Closed Car on Train In India”, *New York Times*, 22 Kasım 1921.

⁴³ Hermann Kulke ve Dietmar Rothermund, *Hindistan Tarihi*, İmge Kitabevi, (Çev. Müfit Günay), Ankara 2001, s. 456; Hardgrave, *agm*, s. 61; Qureshi, “Moplahlar...”, s. 278; Stein, *age*, s. 283.

⁴⁴ Bytheway, *agm*, s. 41; Vural, *agt*, s. 18.

yapılmamasının ürünüdür. Zira 1921-22 isyanının haklı nedenlerinin üzerini örtmek üzere bu gibi trajik söylemlere sıkça başvurulduğunu aktaran yazar Bytheway, bu algıların medya yoluyla yaratıldığını ve yaşanan hadiselerin tek suçlusu olarak Moplahlar'ı göstermede medyanın nasıl kullanıldığını şu ifadeleriyle açık bir şekilde ortaya koyuyor:

“...İngiliz kuvvetlerinin isyanı basturmada kesinlikle zor bir görevi olsa da medyayı basturmaları ve çarpıtmaları şüphesiz daha kolay hale geldi. Hükümetin medya üzerindeki kontrolü, yönetimin en üst düzeylerinde yer alanlar dışında herkesin olayları net bir şekilde anlamasını engelledi. Bu nedenle, en başından beri, günlük haberler zorla din değiştirme, Hindu tapınaklarına saygısızlık, tecavüz ve yağma haberleri ile doluydu. Ancak bu haberlerin çoğunun yanlış veya kasten yapılmış olduğu sonradan anlaşıldı. Kışkırtıcı hicivler Moplahlara karşı nefreti körükledi ve Hindu okuyucuların korkuları üzerinde oynayarak farklı bir algı yarattı.”⁴⁵

Bytheway'ın bu ifadelerini destekleyen bir başka yazar ise Qureshi'dir. Moplahlarla ilgili makalesinde, 1921 Şubat'ında başlayan ayaklanmaların öncelikle Avrupalılar, hükümet görevlileri ve Hindu yetkililer üzerinde yoğunlaştığını daha sonra ise isyanın suçsuz Hinduların çok ötesinde bir hareketle “...Moplahlar'ın kendilerine kötü davranan herkese yönelttikleri geniş çaplı bir oç alma eylemine”⁴⁶ dönüştüğünü vurgulamaktadır.

Sonuç

Hindistan, isyan geleneğinin öteden beri bir hayli yaygın olduğu Asya kıtasının en büyük kara parçalarından biridir. Bu coğrafyada Hindu ve Müslümanları aynı hedef doğrultusunda ilk defa ulusal bilinçle bağımsızlık hareketine iten hadise, 1857 yılında İngiltere kraliyeti namına faaliyet gösteren Doğu Hindistan Şirketi'nin ekonomi politikalarına karşı gerçekleşen *Büyük Hint İsyanı* olmuştur. Daha sonra özellikle başta Mahatma Gandhi olmak üzere Hindistan devrimcilerinin de desteklediği Hintli Müslümanlar tarafından ortaya atılan ve neredeyse ülkenin tamamına yayılan Hilafet Hareketi, İngilizleri bu topraklardan kovmanın en önemli unsuru haline geldi. 1857'de gerçekleşen büyük isyana ve daha sonra Hilafet Hareketi ile beraber Hindistan'ın 1947'deki bağımsızlığına giden süreçte yaşanan acıların önemli bir kısmını da Malabar'ın yerlileri olan Sünni Müslüman Moplah halkı çekmek zorunda kaldı.

Kerala Hükümeti'nin 1971 yılında aldığı kararla Moplahları “Özgürlük Savaşçıları” olarak kabul ve ilan etmesi, onların anlatıldığı gibi “yağmacı, suçsuz Hinduları öldüren katiller veya tecavüzcüler” olmadığını açıkça ortaya koymuştur. Malabar'da kendi halinde yaşayan bir toplulukken onların Hindistan'ın bağımsızlığına giden yolda en fazla tesiri

⁴⁵ Bytheway, *agm*, s. 44.

⁴⁶ Qureshi, “Moplahlar...”, s. 278;

göstermeye sebep olacak kadar önemli bir güç haline gelmeleri sömürgecilerin, yaşadıkları bölgeyi ekonomik kısıkaca almalarından ileri gelmiştir.

Her ne kadar birçok bilim insanı Moplah isyanlarını sömürge hükümetine karşı bir *Köylü Hareketi* olarak nitelendirse de 1836 yılından başlayarak İngilizleri Hindistan'dan kovmak üzere gerçekleştirilen 1857'deki Büyük Hint İsyanına zemin hazırlamaları, Malabar'da yaşananların yalnızca bölgesel olaylar şeklinde değerlendirilemeyecek kadar büyük bir nüfuza sahip olduğunu göstermektedir.

İslam'ın Hindistan coğrafyasındaki ilk Müslüman temsilcileri veya ilk nüvesi olarak kabul edilen Moplahlar, kast sistemi altında en fazla ezilen topluluk olmuştur. Hayatlarını sürdürdükleri bölgede hiçbir ekonomik güvencelerinin olmayışı, sömürge düzeni tarafından köle muamelesi görmeleri, sonraki dönemlerde ise misyonerlik faaliyetleriyle birlikte dini yaşantılarına müdahale edilmesi, onları bu olup bitenlere dur demek için direnişe sevk etmiş ve neticede isyanlar silsilesine sürüklemiştir.

Kaynakça

ATAÖV, Türkkaya, *Keşmir, Hindistan ve Komşuları*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2014.

BANNİNGA, John J., "The Moplah Rebellion of 1921", *The Muslim World*, 13(4), 1923, ss. 379-387.

BATTUTA, İbn, *İbn Battuta Seyahatnamesi*, (Çev. A. Sait Aykut, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004.

BAYUR, Y. Hikmet, *Hindistan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1987.

BYTHEWAY, Simon James, "The Moplah Rebellion Reconsidered: Islamic Insurrection in Southern India, 1921-1922", *Journal of International Studies*, 1(6), 2020, ss. 37-66,

CÖHCE, Salim, "Türk İstiklal Savaşı ve Hindistan Müslümanları", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 8(37). 1997, ss. 77-88.

GÜNARSLAN, Hüseyin, "1857 Hint İsyanı: Kanpur Katliamı ve Lucknow Mücadelesi", *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 3(1). 2019, ss. 91-110.

GÜNARSLAN, Hüseyin, "Hindistan'da İngilizlere Karşı Ortaya Çıkan İlk İsyan Hareketlerinin Sebepleri", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45. 2019, ss. 417-439.

HARDGRAVE, Robert L., "The Mappilla Rebellion, 1921: Peasant Revolt in Malabar", *Modern Asian Studies*, 11(1), 2008, ss. 57-99.

Journal of Anglo-Turkish Relations Volume 5 Number 1 January 2024

HAVILAND, William A., Prins, H., Walrath, D., Mcbride, B., *Kültürel Antropoloji*, (Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu), Kaknüs Yayınları, İstanbul 2008.

HUSSAİN, Fida, "Hindistan Matbu'atında Türk Kurtuluş Savaşı ve İnkılabı", Ankara Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2012.

KUMAR, Dharma, *The Cambridge Economic History Of India (1757-1970)*, Cambridge University Press, Cambridge 2008.

KULKE Hermann ve ROTHERMUND Dietmar, *Hindistan Tarihi*, İmge Kitabevi, (Çev. Müfit Günay), Ankara 2001.

LOGAN, William, *Malabar Manual*, At The Government Press, Madras 1887.

MAJUMDAR, Ramesh Chandra, *The Sepoy Mutiny and The Revolt of 1857*, Oriental Press, Calcutta 1957.

MANATHAN, M. R., "Temple as the Site of Struggle: Social Reform, Religious Symbols and the Politics of Nationalism in Kerala", *Advances in Historical Studies*, 2(2), ss. 57-69.

MİLLER, Roland E., *Mappila Muslims of Kerala: A Study in Islamic Trends*, Hartford Seminary Foundation, Canada 1973.

NAGAR, R., Mukherjee, N., *Early Uprising Against the British and Revolt of 1857*, Delhi 2016.

ÖZAY, Mehmet, "Hindistan Raporu: Tarihî ve Siyasi Değişim Süreçleri ve Hindistan Müslümanları", *İnsamer*, İstanbul 2021.

ÖZCAN, Azmi, "İngiliz Doğu Hindistan Şirketi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, (22), İstanbul 200, ss. 294-295.

ÖZCAN, Azmi, "Malabar", *TDV İslam Ansiklopedisi*, (27), Ankara 2003, ss. 465-466.

ÖZCAN, Azmi, "Türk-İslam Tarihinin Kayıp Sayfası Hindistan", *Derin Tarih Dergisi*, 19, 2021, ss. 16-24.

ÖZCAN, Azmi, *Panislamizm; Osmanlı Devleti, Hindistan Müslümanları ve İngiltere (1877-1924)*, İsam Yayınları, Ankara 2020.

ÖZEL, Ahmet, "Melibârî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, (29), Ankara 2004, ss. 48-49.

ÖZEL. Taha İ., *İngiliz Doğu Hindistan Şirketi*, Vadi Yayınları, İstanbul 2021.

QURESHI, M. Naeem, "Hindistan Hilafet Hareketi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, (18), İstanbul 1998, ss. 109-111.

Journal of Anglo-Turkish Relations Volume 5 Number 1 January 2024

QURESHI, M. Naeem, “Moplahlar”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, (30), Ankara 2020, ss. 278.

SADİQ, Mohammad, *Türk Devrimi ve Hindistan Özgürlük Hareketi*, Türk Tarih Kurumu, (Çev. Funda Keskin Ata), Ankara 2018.

STEİN, Burton, *Hindistan Tarihi*, İnkılap Kitapevi, (Çev. Müfit Günay), İstanbul 2021.

ŞAHİN, H. Hilal, *Hindistan'da Türk Rönesansı Ekber Şah ve Din-i İlahisi*, Selenge Yayınlar, İstanbul 2020.

TRİBUNE, C., “64 of 100 Moplah Prisoners Drowned in A Closed Car on Train In India”, *New York Times*, 22 Kasım 1921.

ÜÇÜNCÜ, Berna Korucu, “II. Abdülhamid ve Bopal Nevvabları”, *İran ve Turan Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 2(3), Kış 2019, ss. 79-94.

VURAL, Suat, “Hindistan'da İngiliz Yönetimi”, İnönü Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Malatya 2006,

WOOD, Conrad, "The Moplah Outbreaks: A Discussion Contribution", *The Journal of Asian Studies*, 2(36), 2011, ss. 3914-399.

ZUBRZYCKİ, John, *Kısa Hindistan Tarihi*, (Çev. Zeynep Demir), Say Yayınları, Ankara 2023.